

AKILLILIK ELEŖTİRİSİ

ÖZET VE ANAHTAR SÖZCÜKLER

Bu kitap yeni-Kantçı bir yaklaşıma sahiptir ve nöroloji desteği ile matematiksel mantık kullanarak zihin ve zihin-dışı gerçeklik arasında düşüncelerimizin ve bilincimizin sınırlarını çizer. Bilincin içkinliği ve aşkınlığı arasındaki sınırların tanısını koymak, onların arasında zihnin temel aksiyomları olarak bazı aşkın a priori kategoriler tanımlamaya bağlıdır. Bu yönelimsel olmayan bilişsel kategorileri matematiksel kategori teorisi kullanarak tanımladık.

Zihnin bu temel modeli, zihnin zihin-dışı ile ilişkisini kurabilecek şekilde, aralarındaki mantıksal olasılıkları takip etmemizi sağladı. Bu sayede, matematiksel küme teorisini kullanarak bilincin yönelimsel kategorilerini tanımlayabildik ve bir öz-temsilci yüksek dereceli bilinç teorisi (ÖYT) elde ettik. Sonunda yönelimsel olan ve olmayan kategorileri cebirsel bir topografya ile birleştirdik ve bir zihin modeli elde etti. Çizdiğimiz zihnin mimari yapısı, altı Kartezyen meditasyon boyunca da bir insan aurası gibi izlenebilecek şekilde, tüm alt dallarıyla felsefenin problemler iskeletini sergilemektedir. Resmedilen bu felsefi antropoloji, en sonunda, Platon ile başlayan tek tanrıcı Batı felsefe geleneğinden kökten farklı olan, tamamen natüralist, şamanik bir prototip metafizik ortaya çıkardı. Çalışma tamamen matematik ile başlamasına rağmen, beklenmedik bir şekilde, arkaik bir metafiziğe ulaştı. Biz bu felsefi teoriye, Hesiodos'un *Theogonia*'sını takiben "Antropogonia" adını verdik. Antropogonia'dan sonra, bu eski imparatorluk dinlerinde hakikati arayanlar, tarihsel olarak Platoncu gerçekçilikte yapılandırılmış ilahiyat teorilerini, mantıksal olarak, şamanik köklerine göre yeniden gözden geçirmek zorundadırlar. Zihnin natüralist mimarisi böyle bir doğallaştırılmış öğretisi ve sanat gerektirmektedir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	3
Antropogonia'ya Giriş	8

I. FELSEFİ TEMELLENDİRME

1. Metafizik	
Birinci Meditasyon	
2. Metafizik Stratejiler	26
2. 1. Metafiziğin Problemi	28
2. 2. Epistemolojik Algı Problemi	32
2. 3. Zihin-Beden Problemi	36
2. 4. Bilimsel Epistemolojik Boşluk	41
2. 5. Zor Problem ve Bağlılık (<i>Supervenience</i>)	43

II. AKILLILIĞIN YÖNELİMSSEL OLMAYAN KATEGORİK ÖGELERİ

A priori Bilişsel Kategorilerin Kategoriler Matematiğinde Yapılandırılması ve Evrimsel Kökeni	52
1. Zekanın Kategorilerinin Kategoriler Matematiğinde Yapılandırılması	60
2. Kategorilerin Deneysel ve Transandantal Tümdengeli	64
2. 1. Duyarlılığın Çekirdek Kategorileri	63
2. 2. Zekanın Kategorileri	67
2. 2. 1. Sürünge Beyni Zekanın Kökeni Nesne	69
2. 2. 2. Limbik sistem Aklın Kökeni Kavram	76
2. 2. 3. Neokorteks İradenin Kökeni Fonksiyon	83

III. AKILLILIĞIN YÖNELİMSSEL KATEGORİK ÖGELERİ

Bilincin Yönelimselliğinin Kümeler Matematiğinde Yapılandırılması	100
1. Bilincin Kurucu Sınırları	106
2. İnsan Zekasının Doğası Olarak Varoluşsal Paradoks	110
3. Bilinç Teorilerinin Taksonomisi	114

4. Öz-Temsilci Yüksek-Dereceli Bilinç Teorisi (ÖYT)	118
4.1. Saf Ben'in Yönelimsel Kategorileri, Akıl Yürütme ve Bilinç	117
4. 2. Yüksek-Dereceli Kurucu Yapı	121
4. 3. Yüksek-Dereceli Yapının Birinci-Dereceden Uygulamaları	123

VI. AKILLILIĞIN YÖNELİMSSEL DİYALEKTİK OMURGASI

Zihnin Yapısal ve İşlevsel Birliğinin Cebirsel Topoğrafyada Yapılandırılması	129
A. Otolojik Yönelimsellik: Özgürlük Problemi ve Toplumsallık	136
1. İçteki İçsellığe Yönelim: Ego ve Etik	137
İkinci Meditasyon	
2. Dıştaki İçsellığe Yönelim: Süper-Ego ve İdeoloji (Siyaset ile Din)	141
Üçüncü Meditasyon	
B. Heterolojik Yönelimsellik: Hakikat Problemi ve Dil	149
1. İçteki Dışsallığa Yönelim: Mikro-Kozmos ve Epistemoloji	151
Dördüncü Meditasyon	
2. Dıştaki Dışsallığa Yönelim: Kozmos ve Ontoloji	157
Beşinci Meditasyon	

V. ANTROPOGONÍA: AKILDIŞI AKILLILIK METODU

C. Öz-Yönelimsellik: Akıllılık Problemi ve Tarihsellik	163
Yönelimselliğin Ötesinde Olmaya Yönelim: Kendilik ve Estetik	165
Altıncı Meditasyon	
1. Antropogonia'nın Mimarisi	175
2. Antropogonia'nın Öğretisi	180
3. Antropogonia'nın Sanatı	189
Kaynaklar	

Önsöz

Felsefenin güncel durumu evrenselleştirilemezdir ve felsefe sistematik birliğini kaybetmiştir. Böyle bir dünyada felsefeye yer yoktur. Varsa da, o zaman o felsefe meşru değildir. Felsefe, küresel siyaset pazarında dengelenmeyi gerektiren bir sektör değildir. Felsefe, tüm insanlar adına onurlu ve evrenselleştirilebilir bir varoluş yaratmak için kendinize karşı dürüst olduğunuz bir hayatta kalma becerisidir. Bu kitap, felsefi söylemlerin karmaşasını gidermeye ve antropolojik bir temelde evrenselleştirilebilir yeni bir sistematik felsefe çerçevesi kurmaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda ben de burada Analitik ve Kıta geleneğinin eksikliklerini birbirlerinin erdemleri ile tamamlamayı denedim. Bunu yapmakla, içinden çıktığımız bu felsefi kökene veda etmekte ve yeni bir felsefi söylem zemini kurmaktayım. Buradaki felsefe Kartezyen eksenin sıfır noktasındadır ve matematiksel mantık üzerine kurulmuş, geleceğin insan felsefesidir. Ürettiğim felsefe ile tarihin günahlarını tekrar etmeyi reddediyor ve geleceğin sorumluluğunu üzerime alıyorum. Felsefe tarihi, burada kullandığım gibi, çok verimli bir ilham kaynağı ve tutarlılığının sürekliliğine bir gönderim kaynağı olarak hizmet edebilir. Buna karşın, burada temellerine işaret ettiğim felsefe matematik kadar basit ve açıktır. Artık kimse felsefenin kafa karıştırıcı, anlaşılmaz, bilimlerin kuyruğu, vb. olduğunu söylemesin. Burada felsefenin iki bin beş yüz yıllık olgunluğunu kayıp kökenine geri taşıdım.

Benim epistemolojik geçmişim Kıta felsefesidir, bu konuda Belçika'da Husserl'in arşivinin de yer aldığı ve dersler verdiği Katholieke Universiteit Leuven'in Fenomenoloji geleneğinden yararlandım. Husserl ve ardılı filozoflar zinciri benim felsefi dayanaklarımdan birisidir. Analitik felsefe benim alanım değildi fakat yeni bir çerçeve oluşturmamda gerek duyduğum matematiksel mantıksal söylemi kullanmak için elimden geleni yaptım ve daha iyilerini mantıkçı filozoflardan bekliyorum. Mantıksal kanıtlama temeli olmadan felsefi bir söylem felsefe olamaz, ancak dedikodu olur. Bir diğer ilham kaynağım ise İstanbul Felsefe Çevresidir. İstanbul Üniversitesi, yaklaşık bir asır önce, Atatürk'ün öncülüğünde, Türkiye'de Kıta Avrupası felsefesinin başladığı

yerdir. Orada iki tartışmalı filozof grubu gördüm; bir grup, emperyalizme karşı Türk-İslamcı veya Marxist bakış açısını savunuyor, diğeri ise evrensel bir felsefi antropoloji hedefliyordu. Her ne kadar zıt görünseler de, Behice Boran, Takiyettin Mengüşoğlu, Nermi Uygur, Ioanna Kuçuradi, Nihat Keklik, Teoman Duralı, Betül Çotuksöken ve daha pek çok önemli filozof bir “İstanbul Felsefe Çevresi” oluşturacak şekilde kendi özgün çalışmalarıyla Kıta felsefesi geleneği üzerinden bir insan anlayışı, antropolojik bir felsefe kavrayışı ürettiler. Hepsinin de ortak oldukları, evrenselleştirilebilirlik problemi konusundaki haklı duyarlılığı onlardan aldım ve her iki yaklaşımı da kendi felsefemin içinde söndürecek ve tatmin edecek şekilde borcumu geri ödediğime inanıyorum.

Kitabın konusu olmasa da, dışsal bir sonucu olması bakımından genel okur kitlesinin yoğun ilgisine cevap olarak bir not düşmem gerektiğini sanıyorum. Felsefe bilimsel bir etkinliktir, ilahiyatçı bir felsefe üretmek olanaksız ve teknik olarak yanlıştır. Hıristiyanlık tarihinde olduğu gibi, (monist veya düalist, ister idealist, ister materyalist olsun) gerçekçi bir metafizik üzerine tasarlanmış bir ilahiyat teorisi yapılandırırsanız teorinizle birlikte tanrınızın öldüğünü ilan edecek, meşru pek çok Nietzsche de doğurursunuz. Hele tasavvuf gibi benzersiz bir ezoterik geleneğe sahipken egzoterik bir metafizikte, felsefi bir teoride meşruluk aramak, bu kitapta anlattığım her şeye dayanarak tek bir söz söyleme yetkisini ele almama izin verilirse, en büyük “akılsızlıktır”. Realizme karşın, metafiziksel nihilizm ise -ateizmle karıştırılmasının tam bir cehalet olması bir yana- aslında özgür bir yaşam pratiğine olduğu kadar ilahiyata da olanak bırakan biricik metafiziksel yaklaşımdır. Nihilizmin bu temiz, natüralist olanağını pratikte kullanmak yerine, kurgulanmış bir ilahiyat için üreteceğiniz gerçekçi bir ontolojik teori ile diyalektik karşıtına da meşruluk kazandırır ve kendi ilahiyatınızı kendi elinizle yıkarsınız. Örneğin, Mevlana da bilirdi teori üretmeyi ama şiir ve öykülerle, Şamanik metaforlarla sınırlamıştır söylemini. İnanç kişisel vicdan alanı olduğu için laiklik herkesin özel alanında vicdan özgürlüğünü ve onurunu güvence altına alması bakımından zorunludur. İnançları üçüncü kişi

söylemine, teorik doğruluk iddia etme ve başkalarına akıl, buyruk verme alanına, kamusal alana taşırırsanız üreteceğiniz şey kutsallık değil, sadece vicdansızlık, çöküş ve zulüm olur.

Felsefenin yüksek entelektüel dilinin başarısı, hangi dilde yazılmışsa, o dilin en sıradan günlük dil düzeyinde, Türkçe yazılmışsa günlük Türkçe, Yunanca ise günlük Yunanca kullanılabildiği zaman görülebilir. “Akıl” sözcüğü “televizyon” gibi Türkçeleşmiş, yabancı, Arapça kaynaklı bir sözcüktür ve “müdrike, makul, muhayyile, gibi, Arapça eklerle türetilmiş, Türkçede kulağa gülünç gelen bir ses olmadığı için yeniden Türkçeleştirilmeye karşı da direnci yüksek olmuştur. Gördüğüm herkes “akıllılık” sözcüğünü Türkçede “rasyonalite” ile karşılamaktadır. Ben burada “akıllılık” kavramının içini doldurup tanımını matematiksel keskinlikte tazeliyor ve teknik terim olması ile günlük dildeki kullanımını birebir örtüştürüyorum. Bundan böyle, teknik terim vurgusu yapmak için “rasyonalite, rasyonellik” terimlerini kullanmaya gerek kalmamıştır. Türkçe felsefeyi Arapça ve İngilizce ye boğmak büyük bir suçtur, dile ihanet vatana ihanet düzeyindedir. Bu kitap aslen İngilizce yazılmış olmasına rağmen olduğu gibi günlük Türkçeye çevrilebilmiştir ve bu da Türkçe felsefe yapılabildiğinin bir kanıtıdır. İşte size Asya stepleri kadar doğal, çıplak, dinamik, saf gerçekçi, bilimsel ve felsefe disiplininin bütünsel bir çatısını kuran evrensel bir Türkçe felsefi teori. Artık, yok diyemezsiniz!

Kötülüğe beni derin düşünmeye zorlayan esinleri için gerçekten teşekkür borçluyum. Dünya’ya ve benim akademik dünyama tecavüz eden şu şeytanlar olmadan bu kitap olanaksız olurdu, iyi ki varlar. Etrafımda melekler de var, değerli ailem ve arkadaşlarım. Onlar olmadan da ben ve çözümlerim olanaksız olurdu. Onları seviyorum ve ruhlarının asaleti için onlara teşekkür ediyorum.

Antropogonia'ya Giriş

Bu kitap, nöroloji desteğinde matematiksel mantığı kullanarak zihin ve zihin-dışı gerçeklik arasında düşüncelerimizin ve bilincimizin sınırlarını çiziyor. Zihinsel sınırlarımızı çizmenin de bazı sınırları vardır. Biz de zihnimizden dışarı çıkamıyor, içi ve dışı karşılaştıramıyor ve sınırları tanımlayamıyoruz. Biz de zihnin işlevlerini ve bilişsel şemalarını içeriden çizmeye çalıştık. Bilincin içkinliği ve aşkınlığı arasındaki sınırları teşhis etmek, aradaki transandantal a priori kategorilerin zihnin bazı temel aksiyomları olarak tanımlanmasına bağlıdır. Bu yönelimsel olmayan bilişsel kategorileri matematiksel kategori teorisini kullanarak tanımladık. Zihnin bu temel modeli, zihnin zihin-dışı ile ilişkisini kurabileceği mantıksal olasılıkları takip etmemizi sağlar. Bu sayede, matematiksel küme teorisini kullanarak yönelimsel bilinç kategorilerini tanımladık ve bir öz-temsilci yüksek-derece bilinç teorisi (ÖYT) elde ettik. Son olarak, yönelimsel olan, olmayan kategorileri bir cebirsel topoğrafya ile birleştirdik ve bir zihin modeli elde ettik. Dışsal sorular sorarak fakat içsel perspektifin sınırları içinde kalacak şekilde yeni bir metafiziksel dilsel çerçeve kurduk ve dilsel çerçevenin sınırlarını asla aşmadık, bilişsel işlevlerin biçimsel olasılıklarını fenomenolojik bir açıdan seyrederek çerçevenin sorularını yanıtladık. Sonuçta elde ettiğimiz şey dışsal bir gerçeklik ya da aşkın bir metafizik değil, dışsal illüzyonların iç yapısal ve fonksiyonel nedenidir. Çizdiğimiz zihnin mimari yapısı, insan aurasını oluşturan altı Kartezyen meditasyon boyunca da izlenebilen felsefenin tüm alt dallarıyla problematik iskeletidir. Betimlenen felsefi antropoloji, sonunda, Platon'dan başlayan monoteist Batı geleneğinden kökten farklı olan, tamamen natüralist, Şamanik bir prototip metafizik olarak ortaya çıktı. Matematikten yola çıkmıştık fakat beklemediğimiz şekilde arkaik bir metafiziğe ulaştık. Bu felsefi teorimize "Antropogonia" adını koyduk. Antropogonia'nın karşısında, mantıksal olarak, kendilerine "Batılı" diyen bu eski imparatorluk dinlerinde hakikati arayanların, tarihsel olarak kurgulanan Platoncu ilahiyatlarından Şamanik köklerine geri çekilmeleri, üçüncü kişi söylemiyle temsil ettikleri evrensel buyruğa itaat beklemekten vazgeçmeleri ve bireysel, daha ezoterik olmaları zorunluluğu doğmaktadır.

Antropogonia öğretisi bize paradoksal bir akıllılık sunmaktadır. Çünkü insan zekasının doğası paradoksaldır. Bilincimizin düşünme ufkundan dışarı çıkamıyoruz. Zihin-dışı dünyanın varlığı ve diğer zihinler beklenmedik ve içine nüfuz edilemez bir konumdadır. Biz onlara sadece kendi bakış açımızdan yaklaşabiliriz ve onlar da kendi varoluş süreçlerini takip ederler. Zihin-dışı dünya, özellikle de diğer zihinler bizi çok zaman şaşırtırlar. Onlara karşı daha ustaca bir beklenti içinde olmamız ve hayatta kalabilmemiz için bu ayrımı bilmemiz gerekiyor. Zihin-dışı içeriğin öğeleri bizim zihinsel süreçlerimizi kendi uzantıları olarak ele geçiriyorlar. Bu durumda doğaya başarılı bir şekilde katılabilmek için davranışlarımızı akıllıca düzenlememiz gerekir. Bu konu, zihnimiz ve zihin-dışı gerçeklik arasında daha iyi bir ahlaki ve teknik bağlantı arayan akıllılığın problemidir. Paradoksal akıllılık bir sanattır.

Bu, Aristoteles'in *prima philosophia*'sına benzer, ancak felsefi-bilimsel bir anti-sistemin metafizik temeli olarak. Antropogonia, bizi zihnin zorunlu aksiyomatik yapılanmasının sonuna kadar götürür, insan zihninin doğasının kaçınılmaz olarak nasıl illüzyonlar ürettiğini göstererek, kavrayabilme problemiyle baş başa bırakır ve illüzyonun kaçınılmazlığının daha yüksek bir seviyeden farkındalığının hipotetik bir boş alan açacağına ve sürdürülebilir, canlandırıcı, özgün bir yaşam biçimi bulacağımıza inanmakla kendimizi gerçekleştirme serüvenimizi yaratmamıza olanak sağlar. Alışılmış bir şekilde düşünmemeyi düşünmek zihindeki dünyalar arasında Şamanik bir dans sanatıdır ve bu, ısrarcı hakikat tüccarlarının acımasız saldırılarına isyan edebilirse herkesin kendi içinde bulabileceği doğal bir beceri ve doğal metafizik zemindir. Antropogonia bu anlamda olumsuz bir felsefedir, felsefenin negatif bir resmini verir. Üstümüzdeki yıldızlı cennetin illüzyonları ile içimizdeki derin karanlık cehennem arasında düşüncelerimizi geliştirdiğimiz Hayat Ağacı'nın Logos'unu gösterme girişimidir.

Teorimizde çelişecek bir düşünce ararsak, o da insanın öykülere, mitlere gereksinimi olduğu düşüncesidir. Oysaki biz tam tersi bir düşünceyi savunuyoruz: Evet, öykünün son derece önemli

olduğu doğrudur, ancak öykü ile hakikat arasındaki ayrımın farkındalığından daha fazla değil. Öyküler sadece ilham içindir, öyküler olmadan düşünemeyiz, onlar ancak düşünmenin çocukluk çağına aittirler, büyümeli, illüzyon ve hakikati ayırt edebilmeli ve her iki tarafın da değerini bilmeliyiz. Bir diğer temel çelişki ise bu öykü savunucularının tavrıdır. Onlar aynı zamanda hakikat tacirleridir, illüzyonlarını hakikatin kendisi olarak sunarlar. Aksine, biz hiç bir hakikatin olmamasının tek hakikat olduğunu gösteriyoruz. Hakikat paradoksun kendisidir. Zihnin paradoksal yapısı, felsefi kurguların ötesinde doğal bir gerçekliktir. Zihnin paradoksal yapısı hakikattir ve neokorteksin evriminden beri beyin fonksiyonlarında vardır.

Zihnin paradoksal doğasının psikolojik bağlamı da paradoksaldır: Kompleksler ruhsal yapının doğasını oluşturur. Ruhsal kompleksler de, zihinsel kompleksler veya hatta biyolojik bakteriler gibi, doğal birer varlıktır. Ruh sağlığı bu doğal komplekslerin içinden geçme yeteneğidir. Sağlık doğal bir durum değildir, sağlık evrensel değildir, bireysel bir öyküdür. Sağlık üretilir. Fiziksel sağlığın hastalığa karşı bağışıklık kazanması gibi, ruhsal sağlık da kompleksleri tanıyarak ve bir tavır alarak kazanılan bir bağışıklık sistemidir. Ruh sağlığı zihinsel bir bağışıklık sistemi olarak tanımlanabilir. Bu anlamda Freud birçok konuda haklıydı: Ego'nun üçlü yapısı, doğal, evrimsel kompleksler, temel bir hayatta kalma güdüsü olarak libido. İnsan psikolojisini doğal yönelimleriyle zihinsel kompleksler üzerinden tanımlamak ve psikolojiyi kompleks tanıları üzerine inşa etmek gerekir. Örneğin, Vaillant'ın savunma mekanizmaları, zihnin içe ve dıőa dörtlü yöneliminin psikolojiye açılan kapıları olarak okunabilir: Patolojik savunmalar kişiye zihin dışı gerçekliği reddeden idealist bir Kozmos anlayışı sunar; Ego'nun olgunlaşmamışlığı pasif-agresif davranışlar, yansıtma ve öte dünya, uzaylılar gibi şizoid fanteziler üretir; nevrotik savunmalar zihniyete uymayan mikro-Kozmos modelleri üzerinde oynama, entelektüelleştirme, bastırma ve yer değiştirmeye; süper-Egoyla uyumlanacak olgunluk savunmaları toplumsal erdemlere sığınmaya neden olur. Sonunda, bilgeleşme bile illüzyon üretir!